

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN

Dnr:2015/2214/SK
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

REMISSVAR

Yttrande över underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) har tagit del av rubricerat ärende och vill härmed framföra följande synpunkter.

Yttrande över underlagsrapporter till Nationellt Skogsprogram

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), genom dess avdelning för skogsnäringsens teknik lämnar härmed nedanstående synpunkter på *Underlagsrapporter till Nationellt Skogsprogram*.

Generella synpunkter

IVA ställer sig positiv till att ett Nationellt Skogsprogram (NSP) för Sverige utarbetas och utvecklas. Vi vill samtidigt framhålla vikten av att ett NSP ses i ett helhetssammanhang och som en del i den bioekonomiska värdekedjan skog-industri-marknad-samhälle.

Den omfattande dialogprocess som förts redan genom framtagandet av de fyra underlagsrapporterna, har varit en värdefull process i sig. Det är angeläget att denna breda dialog fortsätter vid utformning och implementering av själva programmet, inte minst på det regionala planet.

Samtidigt har det förberedande arbetet skapat stora förväntningar på att ett NSP skall bli ett verkningsfullt styrinstrument för att nå visionen "*Skogen – det gröna guldets – skall bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi*". För att så skall ske, bedömer vi det nödvändigt att en särskild funktion inrättas för ledning och koordinering av verksamheter inom programmet. En sådan funktion placeras lämpligen inom regeringskansliet. För

framgång krävs även att ett NSP tilldelas signifikanta genomföranderesurser, med långtgående engagemang och samverkan mellan näringsliv och samhällliga aktörer.

Ett verkningsfullt NSP förutsätter omfattande kommunikation, såväl inom skogssfären som med dess omvärld, nationellt och internationellt. Programmets syfte och dess målbilder behöver därför fokuseras, konkretiseras och tydliggöras på ett övergripande plan. Underlagsrapporterna utmynnar i hela 15 strategiska rekommendationer och ett 60-tal åtgärdsförslag av mycket varierande karaktär, vilket ger ett fragmenterat helhetsintryck.

IVA stödjer den uppfattning som framhålls i ett par rapporter om att ett Nationellt Skogsprogram skall bygga på att den grundlagsskyddade äganderätten, allemansrätten, gällande skogspolitik och principer om näringsfrihet ligger fast.

Ett marknadsbaserat, ekonomiskt bärkraftigt brukande av den svenska skogen har under ett sekel varit avgörande för landets välståndsutveckling. Fortsatt lönsamhet i skogsbruket torde vara av fundamental vikt även för uppnående av visionen om en växande bioekonomi ovan.

Rapport 1: Tillväxt, mångbruk och värdeskapande av skogen som resurs

Några av arbetsgruppens förslag kan uppfattas gå i riktning mot ökande myndighetsstyrning, som i sin tur leder till fler regelverk och ökad byråkrati, med risk att ytterliga inskränka skogsägarens förfoganderätt. Med tanke på ägarstrukturen, där hälften av landets skogsmark innehas av ca 300 000 privata markägare, och tidigare erfarenheter av mycket detaljerade lag- och regelverk, tror vi att konceptet *”frihet under ansvar”* är en effektivare väg framåt. En strävan borde snarare vara att åstadkomma regelförenklingar i stället för motsatsen, inte minst för att underlätta start av egna verksamheter inom skogens mångbrukssektor.

Vi är därför tveksamma till åtgärdsförslaget om en kartläggning av skogens sociala värden, i syfte att utarbeta en vägledning för hur man i fysisk och skoglig planering kan beskriva de sociala värdena i monetära och icke-monetära termer. Av liknande skäl ställer vi oss frågan om det är rätt ansats att utifrån ett myndighetsperspektiv analysera hur incitament kan skapas för att göra mångbruk mer attraktivt för markägare, entreprenörer och andra aktörer.

Utan att kommentera i detalj, välkomnar vi kraftfulla satsningar inom det strategiska området *”Ett kunskapskliv för skogen”*, där en rad förslag presenteras av arbetsgruppen. Ökad kunskap i samhället om skogen och dess ekosystemtjänster är, liksom skogsnäringens egen kompetensförsörjning, ödesfrågor och kanske branschens största utmaningar i en alltmer urbaniserad värld. Ämnet bör därför ges stor tyngd i ett NSP.

Vi biträder förslaget om att den svenska Artskyddsförordningen omformas så att den blir tillämpbar och rättssäker. Detta bör ske utan dröjsmål, med eller utan ett nationellt skogsprogram. Vi stödjer även grundprincipen att i den mån skogsägarens brukningsmöjligheter inskränks på grund av bevarandebestämmelser, så bör skälig ersättning utgå härför.

På motsvarande sätt bör avtal upprättas om ekonomisk kompensation och övriga villkor då skogsägaren upplåter mark för andras mångbruksändamål, utanför vad som ryms inom allemansrätten.

Vi stödjer uppfattningen att skattefinansierad skoglig geografisk information, som kart- och vägdata-baser bör göras kostnadsfritt tillgänglig för alla.

Rapport 2: Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser

Den årliga tillväxten i Sveriges skogar uppgår fortfarande till ca 120 milj m³sk, med en årlig avverkningsnivå på 90 milj m³sk. Enligt Skogsstyrelsens senaste beräkningar (SKA 15) kan årsuttaget ökas till ca 100 milj m³sk fram till år 2030, med beaktande av Skogsvårdslagens miljömål och hänsynstagande till andra intressen. En rad utredningar har visat att det härutöver finns möjlighet att redan med befintliga tekniker och beprövade skogsvårdsåtgärder öka den skogliga biomassatillväxten med ytterligare 10 % under samma tidsrymd. Potentialen för en uthålligt hög(re) skogsproduktion är således betydande. Rätt utnyttjad kan den utgöra en kraftfull hävstång i strävan mot en växande bioekonomi.

Vi stödjer därför de åtgärdsförslag som syftar till bättre och effektivare skogsförnyringar, adaptiva skogsskötselformer, minimering av skogs- och markskador, produktivitetshöjning i skogsarbetet och bättre värdeutnyttjande av virkesråvaran. Det är också angeläget att utveckla former för funktionell natur- och miljövård, med beaktande av äganderättsliga grundprinciper.

Insatser för ökad skogsproduktion berörs, men kunde ha lyfts fram tydligare i underlagsrapporten.

Analogt med vad som framförts tidigare, ser vi en risk för omfattande byråkrati till tveksam nytta, med det förslag som syftar till att "bygga plattformar för hantering av olika ekosystemtjänster i landskapet" och kan därför inte ställa oss bakom denna rekommendation.

Vi avstyrker rekommendationen "*Styrning mot den svenska modellen*", vilken kan tolkas få karaktären av en skogspolitisk utredning. Att genomföra en sådan inom ramen för eller i anslutning till implementering av ett nationellt skogsprogram vore högst olämpligt.

Rapport 3: Främjande av biobaserade produkter och energi, smarta transporter, en skogsindustri i världsklass och ökande export

Vi ställer oss i allt väsentligt bakom de rekommendationer som lämnas av arbetsgruppen. Men vill särskilt framhålla vikten av att "*stärka grundläggande tillgångar*" i linje med åtgärdsförslagen om att trygga tillgången till råvara för optimalt värdeskapande, genomlysa utbildningssystemet och säkerställa en väl fungerande infrastruktur. Tre grundpelare för att nå NSP-visionen.

Även arbetsgrupperna 1 och 2 berör behovet av genomlysning av utbildningssystemet.

En sådan bör omfatta hela kedjan från grundskola till högre akademisk utbildning. Vi menar här att det, särskilt beträffande den senare, är nödvändigt att fortlöpande, och helst med försteg, anpassa utbildningarnas innehåll och form till avnämarnas behov. Och i avnämjarledet ligger ett stort ansvar i att erbjuda praktik- och traineeplatser liksom i övrigt konkurrenskraftiga arbetsvillkor.

Flera arbetsgrupper poängterar vikten av att kraftfulla satsningar på FoU och innovation görs i skogsprogrammet, samt ger en rad exempel på sådana. Vi biträder denna uppfattning med bedömningen att förstärkningsbehovet är särskilt uttalat vad gäller behovsmotiverad, lösningsorienterad FoU.

Forsknings- och innovationsbehov som identifierats inom EU:s "*Forest Based Sector Technology Platform (FTP)*" och dess svenska "*National Research Agenda (NRA)*", Skogsindustriernas "*Vision 2030*", Skogsforsks "*Ramprogram*", av Vinnova stödda "*Bio Innovaton*" samt IVA:s projekt "*Innovation i skogsnäringen*", m.fl. befintliga strategidokument nyttjas lämpligen som stöd för prioritering av FoU- och innovationssatsningar inom NSP.

Rapport 4: Internationella skogsfrågor

Under 1960-80-talen var Sverige en respekterad och tung aktör som beklädde en rad framträdande positioner på den internationella skogsarenan, t ex FAO. Denna framträdande roll har sedermera förbytts till en tämligen blygsam närvaro. I en värld där globala processer och internationellt fattade beslut i allt högre grad också påverkar nationella förutsättningar och spelregler, är det synnerligen angeläget att växla upp ambitionerna vad gäller internationella skogsfrågor. Vi hälsar därför med tillfredsställelse att just dessa getts en egen rubrik i arbetet med NSP.

Vi finner arbetsgruppens två målbilder för NSP:s internationella dimension 2030 tilltalande: "*Sverige är ett föregångsland inom hållbart skogsbruk och samhällsutveckling*" respektive "*Sverige leder utvecklingen av bioekonomi och skogsbaserade produkter och tjänster*".

På en övergripande strategisk nivå är det särskilt angeläget att, som föreslås, etablera skogen som en profilfråga i svensk utrikespolitik. Tillsättningen av en särskild skogsambassadör kan borga för att en sådan målsättning realiserar.

Vi ställer oss även i allt väsentligt bakom de rekommendationer som framförs i rapporten i övrigt. Man kan emellertid efterlysa en tydligare strategi för förbättrad kunskap om och ökad förståelsen för svenskt/nordiskt skogsbruk internationellt, och mest näraliggande inom den övriga EU-sfären. För att nå det senare krävs en vital och proaktiv svensk EU-representation i skogliga frågor.

Ärendets hantering

Ärendet har beretts av IVAs avdelning för skogsnäringens tekniks beredningsgrupp bestående av Elisabet Salander, Jan Fryk, Marie Schrewelius, Ola Hildingsson, Paul Gatenholm

Björn O. Nilsson
Verkställande direktör

IVAs remissvar

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) är en fristående akademi med uppgift att till nytta för samhället främja tekniska och ekonomiska vetenskaper samt näringslivets utveckling. I samarbete med näringsliv och högskola initierar och förslår IVA åtgärder som stärker Sveriges industriella kompetens och konkurrenskraft. För mer information om IVA och IVAs projekt, se IVAs webbplats: www.iva.se.